

Oana Boc (2024): *Reîntemeierea lumii prin limbaj*, Cluj: Presa Universitară Clujeană, 251pages. ISBN: 978-606-37-2166-3.

Volumul semnat de Oana Boc, reputată specialistă în lingvistică generală și semiotică la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, se distinge printr-o construcție teoretică solidă, oferind un cadru epistemologic coerent și riguros, în interiorul căruia se desfășoară o relectură profundă și nuanțată a gândirii lui Wilhelm von Humboldt. Autoarea reconstituie, cu o remarcabilă finețe analitică și o rigoare conceptuală exemplară, rețelele de idei, conceptele fundamentale și tensiunile interne care au stat la temelia formării lingvisticii moderne, demonstrând că aceste coordonate de gândire nu și-au pierdut actualitatea, ci continuă să ofere instrumente esențiale pentru înțelegerea raportului viu și complex dintre limbă, gândire și cultură. În viziunea Oanei Boc, lectura lui Humboldt nu este doar un exercițiu istoric, ci o revalorizare a unei paradigme intelectuale care fundamentează reflecția contemporană asupra limbajului ca fenomen cultural total.

Oana Boc pornește de la constatarea că opera lui Wilhelm von Humboldt a fost, de-a lungul timpului, insuficient receptată și adesea eronat interpretată, în ciuda faptului că ea constituie unul dintre momentele fondatoare ale reflecției moderne asupra limbajului. În prima parte a volumului, intitulată *Wilhelm von Humboldt – fondatorul lingvisticii moderne* (pp. 17–68), lingvista examinează cu minuțiozitate contextul istoric și intelectual al receptării humboldtiene, analizând cauzele pentru care scrierile acestuia au fost percepute drept dificile, ba chiar scrise într-un limbaj care, de multe ori, nu este prea accesibil și uneori incomprehensibil.

În loc să confirme această etichetă a operei ca fiind obscură, Oana Boc demonstrează, printr-o analiză atentă și argumentată, că dificultatea de lectură a textelor humboldtiene nu derivă din lipsa de claritate, ci din densitatea și profunzimea lor conceptuală. Ea arată că limbajul lui Humboldt este expresia unei gândiri sistemice și vizionare, care refuză simplificările și formulele reductive, tocmai pentru a surprinde complexitatea fenomenului lingvistic. În interpretarea sa, viziunea humboldtiană se conturează ca o perspectivă unitară asupra limbii, privită nu ca un simplu instrument de comunicare, ci ca manifestare a spiritului, ca dimensiune constitutivă a umanității.

Cartea evidențiază una dintre direcțiile esențiale ale demersului interpretativ propus de Oana Boc: aceea de a actualiza gândirea lui Wilhelm von Humboldt și de a o așeza într-un dialog fertil cu problemele lumii contemporane. Într-o epocă marcată de globalizare și de tendința

evidentă spre uniformizare culturală, lectura Oanei Boc scoate la iveală forța profetică a concepției humboldtiene, în care limba este înțeleasă ca expresie a unei diversități spirituale și culturale ce trebuie protejată și cultivată. Autoarea face vizibil faptul că Humboldt nu gândea limba doar ca un sistem formal sau ca un instrument de comunicare, ci ca pe o formă de viață, o expresie a modului specific în care fiecare comunitate umană înțelege lumea.

Această interpretare are o dublă semnificație: pe de o parte, ea recuperează profunzimea umanistă a reflecției humboldtiene, iar pe de altă parte, o proiectează într-un context global în care dominația englezei tinde să reducă nu doar diversitatea expresiei lingvistice, ci și pluralitatea perspectivelor asupra realității. Prin urmare, lectura Oanei Boc transformă ideile lui Humboldt într-un argument cultural și etic împotriva uniformizării, reamintind că fiecare limbă reprezintă o formă distinctă de gândire și o contribuție unică la patrimoniul spiritual al umanității.

Această perspectivă capătă o relevanță sporită în contextul secolului XXI, o perioadă în care științele sociale și umaniste au suferit o diminuare semnificativă a autorității lor epistemice și, adesea, chiar o restrângere a capacității de a furniza repere culturale și morale pentru societate, ca urmare a unei subfinanțări persistente și a unei marginalizări structurale.

Cea de-a doua parte a cărții, intitulată *Axe ideatice inovatoare* (pp. 69–245), confirmă această abordare amplă și profundă. Ea constituie nucleul hermeneutic al lucrării, locul în care autoarea desfășoară o analiză riguroasă a principalelor interpretări contemporane ale operei humboldtiene. Metoda sa este una comparativă și dialogică: Oana Boc pune în relație diferite perspective, adesea divergente, pentru a arăta vitalitatea și complexitatea gândirii lui Humboldt.

Jean Quillien este adus în prim-plan ca unul dintre cei mai semnificativi exegeți ai autorului german, iar „tezele humboldtiene” prezentate de acesta sunt discutate cu claritate și profunzime (p. 70). Prin includerea acestui cercetător, Boc subliniază deschiderea actuală a studiilor humboldtiene și continuitatea lor în cercetarea europeană. În același spirit, analiza se extinde asupra contribuției lui Eugen Munteanu, traducătorul și exegetul ediției românești a lucrării fundamentale *Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității* (1836/2008). Autoarea evidențiază modul în care Munteanu, printr-o lectură critică și nuanțată, îl contrazice pe alocuri pe Georges Mounin, care susținea că interesul lui Humboldt pentru „analiza organismului limbilor” urmărea, în fond, doar scopul de „a urca până la originea lor” (p. 76).

Prin contrast, Oana Boc arată, urmând și observația lui J. Dewitte, că Humboldt nu era preocupat de o origine istorică a limbajului în sens arheologic, ci de o cauză determinantă, adică de forțele spirituale și cognitive care fac posibilă apariția și evoluția limbii. În acest sens, demersul lui Humboldt depășește simpla cercetare filologică și se transformă într-o reflecție asupra condiției umane, asupra raportului dintre spirit, cultură și expresie.

Analiza Oanei Boc, prin modul în care reunește aceste perspective, se dovedește nu doar o sinteză a exegezelor existente, ci și o contribuție originală la înțelegerea actualității gândirii humboldtine. Ea oferă cititorului nu doar o imagine erudită asupra tradiției, ci și o invitație la reflecție asupra valorii limbii ca spațiu de libertate și creație spirituală.

Cartea are un pronunțat caracter didactic și reflexiv, alternând analiza teoretică riguroasă cu comentarii aplicate asupra unor fragmente extrase din Humboldt. Dintre acestea, câteva sunt de o densitate ideatică remarcabilă: „Omul este om doar prin limbaj, însă pentru a inventa limbajul, el trebuia să fie deja om”; „Limba nu poate fi considerată ceva exterior și separat de specificitatea spiritului”; „Crearea limbii este o necesitate internă a omenirii, nu numai una externă pentru întreținerea relațiilor în comun”. Prin aceste reflecții, cercetătoarea scoate în evidență concepția centrală a lui Humboldt, potrivit căreia limbajul este *enérgeia*, nu *ergón* – adică activitate creatoare, nu produs.

Această idee, esențială pentru întreaga tradiție a lingvisticii moderne, este interpretată de Oana Boc ca expresie a unei concepții dinamice asupra spiritului uman: limba nu este un instrument pasiv de comunicare, ci o formă vie de manifestare a gândirii, o energie interioară care modelează lumea și conferă sens existenței culturale. Analiza devine astfel o veritabilă meditație asupra unității dintre limbă și spirit, dintre expresie și gândire, dintre om și cultură.

În paginile de final, autoarea își formulează intenția hermeneutică într-un mod memorabil: dorește ca cititorii „să descopere, în textura superdensă a operei pe care am explorat-o, izotopiile (arterele interioare) care o străbat, o vertebreză și o structurează, generând constelații ideatice de o mare complexitate” (p. 241). Această mărturisire definește perfect stilul de lectură pe care îl propune: o lectură exigentă, atentă la detaliile conceptuale, dar și sensibilă la „respirația interioară” a textului.

Prin rigoarea analitică și prin sensibilitatea cu care traduce conceptele abstracte într-un discurs clar și coerent, Oana Boc oferă una dintre cele mai consistente contribuții recente la receptarea românească a gândirii lui Wilhelm von Humboldt. Cartea sa redeschide dialogul dintre tradiția

umanistă a lingvisticii și provocările lumii contemporane, amintind, în spirit humboldtian, că *diversitatea limbilor nu este un obstacol, ci expresia însăși a creativității spiritului uman.*

Cristina Bleorțu, Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava

cristina.bleortu@usm.ro